په کندهار ولايت کي د انارو د کروندگرو او سوداگرو د ستونزو تحليل

شجاع محمد کاکړ[1*]، اسدالله سعادت[2]، عبدالهادی واصل[2]

[1]د کرنيز مارکيټينگ څانگه، د کرنيز اقتصاد او توسعې پوهنځی، د افغانستان د کرنيزو علومو او تکنالوژي ملي پوهنتون، کندهار، افغانستان

[2]د کرنيزي توسعه څانگه، د کرنيز اقتصاد او توسعې پوهنځی، د افغانستان د کرنيزو علومو او تکنالوژي ملي پوهنتون، کندهار، افغانستان

[*]د مسؤل ليکوال ايميل ادرس: shujhakakar5@gmail.com

لنډيز

دا څېړنه په کندهار ولايت کې د انارو د کروندگرو او سوداگرو د ستونزو د تحليل په موخه ترسره سوې ده. څېړنه په دريو کرنيزو ولسوالیو کي ترسره سوې ده. لومړني معلومات د پوښتنليک له لارې او دوهمي معلومات د معتبرو علمي سرچينو څخه راټول سوي دي. د نمونې اندازه د يمني (Yamane) د فورمول له مخې ټاکل سوې چې پر اساس يې توصيفي احصايوي تحليلونه ترسره سوي. د پايلو له مخې، په هر جريب کې په اوسط ډول 12,5 ټنه حاصل ترلاسه کېږي. سره له دې چې د انارو توليد د کندهار د کرنيز اقتصاد مهمه برخه جوړوي، خو له گڼو محدوديتونو سره مخ دی، چې د توليد کمښت، کيفيتي ستونزې او اقتصادي زيانونه رامنځته کوي. مهمې ستونزې يې په طبيعي، تخنيکي، اقتصادي او زيربنايي برخو کې راټولېږي. چې د اوبو کموالی او وچکالي، د ناروغيو او افتونو زياتوالی، د مصارفو زياتوالی، د انارو د صادراتو خنډونه، د سرمايې کموالی، د خرڅلاو مارکيټونو کموالی، د تخنيکي لارښوونو کموالی، د ارزښت د اضافه کولو موادو کموالی، د پروسيس د فابريکو نه شتون او د کافي ساتنځايونو نه شتون يې د يادولو وړ دي. خو د کندهار ځانگړی اقليم، حاصلخېزه ځمکه او د انارو نړيوال شهرت پراخ توليدي او سوداگريز فرصتونه برابروي. د دغو فرصتونو ارزونه کولای سي دتوليد د زياتوالي، کيفيت لوړوالي او بازارموندنې د پراختيا زمينه مساعده کړي او د يادو فرصتونو څخه اغيزمنه گټه اخيستل کولای سي د انارو د توليد کيفيت لوړ کړي، دکروندگرو عايد زيات کړي، صادرات پراخ کړي او د کندهار اقتصاد ته مثبته وده ورکړي.

کليدي کليمې: بازارموندنې محدوديتونه، توليدي ستونزي، د انارو ارزښت، سوداگر، کرنيز بازارموندنه، کرنيز توليد، کروندگر

سریزه

الحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعٰلَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

د کندهار ولایت انار د لوړ کیفیت له امله په نړیواله کچه پېژندل سوي دي، ځکه چې د ښه خوند او روښانه سور رنګ له مخې د ملي او نړیوالو پیرودونکو ترمنځ زیاته تقاضا لري. په افغانستان کې د انارو تر کښت لاندې له ټولو ځمکې څخه شاوخوا 36.7 سلنه د کندهار وندې جوړوي، چې د ټول ملي تولید 39.5 سلنه برخه تشکیلوي (Nikmal, 2019). سره له دې د انارو کروندګر او سوداګر د ارزښتي کړۍ په بهیر کې د بازارموندنې چینلونو او اغېزمنو عواملو ته کافي پاملرنه نه کوي، چې له امله یې د پلور بازار کمزورى او د عایداتو کچه ټیټه پاتې سوې ده. نړیوال اټکلونه ښیي چې افغانستان د انارو په تولید کې د پام وړ وندې لري، چې د نړیوال تولید له 2 تر 4 سلنې پورې برخه جوړوي (Glozer & Ferguson 2008). دا په دې معنې ده چې هېواد کولای سي د انارو د تولید په برخه کې په نړیوال بازار کې سیالي وکړي، په ځانګړي ډول که تولیدات په منظم ډول بهرنیو بازارونو ته صادر سي(Glozer & Ferguson 2008). د کندهار د سوداګرۍ او پانګونې خونې د راپور له مخې، په 2023 کال کې له افغانستان څخه 88,625 ټنه انار چې 48,866,903 امریکایي ډالره ارزښت یې درلود بهرنیو هیوادونو ته صادر سوي دي، په دې هیوادونو کښې پاکستان، هند، متحده عربي آمارات او روسیه شامل دي (Bina, 2023). په هېواد کې د بنوالی محصولات، په ځانګړي ډول انار چې په نړیواله کچه زیات شهرت او ارزښت لري(Brown, 2008)، د کندهار ولایت په بېلابېلو ولسوالیو کې په پراخه پیمانه تولیدېږي (World Bank, 2018). سره له دې، د انارو کروندګر له ګڼو تولیدي او بازارموندنې د ستونزو سره مخ دي، کروندګر نسی کولای خپل محصولات په مناسب قیمت وپلوري او د سړو خونو نشتوالی د دې لامل سوی چې حاصلات د اوږدې مودې لپاره ونه ساتل سي او د ضایع کېدو له خطر سره مخ سي همدارنګه د آفتونو او ناروغیو پراختیا، د محصولاتو د کیفیت ټیټوالی، د تخنیکي او مالي ملاتړ کمښت، د ټرانسپورتي اسانتیاوو نشتوالی، د معیاري بسته‌بندۍ په برخه کې محدود پوهاوی او د بازارموندنې اړوندو معلوماتو ته محدود لاسرسی هغه مهم عوامل دي چې د انارو د تولید او بازارموندنې بهیر اغېزمنوي. د دغو ستونزو د دوام له امله، د کندهار د انارو کیفیت او کمیت په تدریجي ډول د کمېدو له ګواښ سره مخ سوی، چې دا چاره د کروندګرو پر عایداتو منفي اغېزې کوي ځکه کروندګر د هغو فکتورونو په اړه کافي معلومات نه لري چې د انارو پر تولید او بازارموندنې اغېز کوي (Azimi & Ragashtai, 2023). سربېره پر دې، د انارو د پروسیس په برخه کې محدود پوهاوی، د ارزښت زیاتونې اسانتیاوو نشتوالی او د بازار د اغېزمنو

اړيکو کمښت هغه ننگونې دي چې د توليدوونکو او مصرفوونکو ترمنځ اړيکې کمزورې کوي. اټکل کېږي چې اوس مهال کروندگر په هر هکتار کې شاوخوا 12 مټريک ټنه انار توليدوي، خو د بنونو ناسم مديريت د ناروغيو د زياتوالي او د ټيټ کيفيت لرونکو حاصلاتو لامل کيږي (Nikmal, 2019). همدارنگه څمکه د توليد يو اساسي عامل او د عايد مهمه سرچينه ده، چې د کروندگرو اقتصادي او ټولنيز وضعيت ټاکي او د انارو د توليد له کچې سره مستقيمه اړيکه لري څکه د څمکې زياتوالی د بنونو پراخوالی او د بازار لپاره د توليد مقدار لوړوي. دا څېړنه په کندهار کې د انارو د کروندگرو او سوداگرو د ستونزو پر تحليل باندي تمرکز کوي چې اصلي هدف يې د انارو د توليد او بازارموندنې په بهير کې د مهمو ستونزو او فرصتونو پېژندنه ده، د دې ترڅنگ د انارو د توليد، د کروندگرو ملکيت او د موجوده ستونزو حل لاري يې د ځانگړو موخو څخه شميرل کيږي.

مواد او کړنلاره

دا څېړنه د کندهار ولايت په دريو ولسوالیو (ارغنداب، ارغستان او ډنډ) کې ترسره سوي ده څکه چې په نوموړو درېو ولسوالیو کې د انارو بنونه زيات دي. د څېړنې د لومړنيو معلوماتو لپاره د يادو ولسوالیو هغه کلي انتخاب سوي دي چې کليوال يې په زياته اندازه سره د انارو بنونه درلودل او د نوموړو ساحو اصلي او دايمي اوسيدونکي وه. دا څېړنه يوه ساحوي څېړنه ده او همدارنگه په نوموړې څېړنه کې د تيوريتيکی نظريو او مطالعاتو څخه استفاده سوې ده. په يادې څېړنه کې د لومړني او دوهمي معلوماتو د باوري سرچينو څخه استفاده سوې ده، لومړني معلومات د پوښتنليک په اساس راټول سوي دي. نو په همدې اساس په لومړي گام کې د لومړنيو معلوماتو د راټولولو لپاره منظم پوښتنليک جوړ او ترتيب سو، چې ياد پوښتنليک د څېړنې د کيفيت په نظر کې نيولو سره مختلفې برخې درلودلې او د (SPSS Version 26) سافټوير په واسطه تحليل سوې، چې پر اساس يې توصيفي احصايوي تحليلونه ترسره سوي دي.

په دې څېړنه کې دوهمي معلومات د باوري ژورنالونو، کتابتونو، د سوداگرې او پانگوني خونې، کرهنې رياست او نورو آنلاين د اعتبار وړ ويبسايټونو څخه استفاده سوې ده. ددې لپاره چې يو نمونه د انارو د کروندگرو او سوداگرو څخه راټول کړو، د کروندگرو لپاره سيستماټيک انتخابي نمونه Systematic Random Sampling Method او د سوداگرو لپاره د Snowball Sampling طريقې څخه استفاده سوې ده، د نمونې اندازه د يمني (Yamane) د فورمول په اساس ترسره سوې ده چې په رياضيکي ډول په لاندې ډول بنودل کيږي، (Yamane, 1967).

یمني(Yamane) فورمول

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

په پورتني فورمول کې:

(n) د څېړنې د سمپل اندازه ښیي.

(N) د څېړنې د جامعې یا نفوس اندازه ښیي.

(e) د څېړنې خطاء (اشتباه) چې معمولاً (0.05) نیول کیږي.

څېړنه د کندهار ولایت په درېو ولسوالیو کې ترسره سوې، چې د کرهنې ریاست احصایوي معلوماتو له مخې د یادو ولسوالیو د ثبت کروندګرو مجموعه 270 کروندګر او سوداګر ثبت سوي دي. د څېړنې نمونه د پورتنی فورمول له مخې 160 تنه ټاکل سوې او پوښتنې یې په حضوري ډول ترسره سوې. راټول سوي معلومات لومړی د مبهمو معلوماتو څخه پاک او کره کتنه سوي، بیا کوډونه ورکړل سوي او د (SPSS Version 26) سافټویر په واسطه تحلیل سوي، چې پر اساس یې توصیفي احصایوي تحلیلونه ترسره سوي دي.

موندنې

د موندنو په برخه کې د څېړنې د احصایوي تحلیل او پایلې تشریح سوې دي چې په پایله کې هغه عوامل روښانه سوي دي چې په کندهار ولایت کې د انارو پر تولید او بازارموندنه اغېزه کوي، همدارنګه نور مهم موارد چې د کروندګرو او سوداګرو څخه د معلوماتو د راټولولو له لارې تحلیل سوي دي چې په نومورې برخه کې موندنې د جدولونو او تشریحي توضیحاتو له لارې د پوهیدولو وړ وړاندې سوي دي.

1- جدول: د کروندګرو او سوداګرو ټولنیزې ځانګړتیاوې

متغیرونه		فریکونسي تعداد = 160	سلنه (%) 100
جنسیت	نارینه	160	100
	ښځینه	0	0
د زده کړو کچه	بیسواده	48	30
	لومړنۍ زده کړې	43	27
	دوهمې زده کړې	29	18
	دلیسې فارغه	24	15
	لیسانس	16	10

	متاهل	144	90
مدني حالت	مجرد	10	6
	کونډ سوې	6	4
عمر	**اوسط**	**38.98**	
تجربه	**اوسط**	**14.1**	
د کورنۍ اندازه	**اوسط**	**14.75**	

د 2 جدول پايلې ښيي چې د څېړنې د ګډونوالو د ملکيت لاندې ځمکې اوسط اندازه 12.25 جريبه ښودل سوې ده، د کروندګرو لخوا په اجاره نيول سوې ځمکه په منځنۍ توګه 1.5 جريبه وه، د ځمکې د ملکيت تر ټولو کمه اندازه صفر او تر ټولو زياته 65 جريبه ثبت سوې ده، سربېره پردې د کورنيو لخوا شريکه کارېدونکې ځمکه په منځنۍ توګه 4.93 جريبه وه، له ټولې موجودې ځمکې څخه د زياتې برخې کارۍنه د انارو د کرنې لپاره ځانګړي سوي چې په منځنۍ توګه 7.63 جريبه ښودل سوې ځکه چې دغه سيمې د ولايت په کچه د انارو له اړخه د کميت او کيفيت له مخې غوره بلل کېږي. همدارنګه د څېړنې موندنې ښيي چې په نوموړو ولسوالیو کې انار د کيفيت او هم د کميت له پلوه د سيمې لومړې مقام لري، څېړنه څرګندوي چې ګډونوالو په اوسط ډول 7.63 جريبه ځمکه د انارو د بڼونو لپاره ځانګړې کړې وه چې دا د هغوې د ټولې ځمکې اوسط 62.2 سلنه جوړوي، همدارنګه په اوسط ډول د هر کروندګر کورنۍ د توليدي فصل پر مهال 28.83 ټنه د انارو حاصل ترلاسه کوي. د نمونې ټول ګډونوال دا څرګندوي چې د انارو د بڼونو په روزنه کې فعاله ونډه لري، سربېره پر انارو بزګرانو نور مختلف حاصل‌خيز فصلونه هم کرلي چې انځر، انګور، پسته او همدارنګه مختلف کرنيز فصلونه لکه غنم، اوربشې، جوار، لوبيا، نخود، پياز او زيره شامل دي.

2- جدول: د ځمکې ملکيت

متغېرونه (جريب)	اصغري حد	اعظمي حد	اوسط	معياري انحراف
د ځپلې ځمکې اندازه	0.00	65.00	12.25	10.26
د اجاره ځمکې اندازه	0.00	32.00	1.5	5.1
د شراکتي ځمکې اندازه	0.00	30.00	4.93	7.86
د ټولې ځمکې اندازه	3.00	1450.00	83.95	176.85
په 1404/1403 کال کې د انارو لپاره ځانګړې سوې ځمکه	1.00	32.00	7.63	5.89
د انارو حاصل	2.00	180.00	28.83	31.26

د انارو د کروندګرو او سوداګرو عمده ستونزې او محدودښتونه

د انارو تولید د کندهار د کرنیز اقتصاد یوه مهمه برخه جوړوي، خو له بده مرغه دغه تولید د ګڼ شمېر ستونزو او محدودیتونو سره مخ دی چې د تولید کمښت، کیفیتي ستونزي او اقتصادي زیانونه یې عمده پایلې دي. نوموړي محدودښتونه له طبیعي، تخنیکي، اقتصادي او سیاسي اړخونو څخه تحلیلېږي. په کندهار کې د انارو د کروندګرو او سوداګرو عمده ستونزې او محدویتونه په طبیعي، تخنیکي او تولیدي، اقتصادي، زیربنایي، سیاسي او صادراتي خلاصه کیږي چې په لاندې ډول دي.

3- جدول: په کندهار کې د انارو د کروندګرو او سوداګرو عمده ستونزي او محدودښتونه

شماره	ستونزي او محدودښتونه	فریکونسي	سلنه	درجه
1	د اوبو کموالی او وچکالي	83	51.8	**1**
2	د ناروغیو او افتونو زیاتوالی	83	51.8	**2**
3	د مصارفو زیاتوالی	72	45	**3**
4	د انارو د صادراتو خنډونه	72	45	**4**
5	د سرمایې کموالی	70	43.7	**5**
6	د خرڅلاو مارکیټونو کموالی	64	40	**7**
7	د تخنیکي لارښوونو کموالی	59	36.8	**8**
8	د ارزښت د اضافه کولو موادو کموالی	53	33.1	**9**
9	د پروسیس د فابریکو نه شتون	40	25	**10**
10	د کافي ساتنځایونو نه شتون	34	21.2	**11**

یاد سوي محدودښتونه د انارو د تولید ظرفیت، کیفیت او صادراتي ارزښت کموي، په کندهار کې د انارو د کروندګرو او سوداګرو عمده ستونزي او محدودښتونه له راټول سوو ارقامو پر بنسټ د 3 جدول په واسطه تشریح سوي دي، نوموړي ستونزي او محدودښتونه د څوګوني انتخابي پوښتنو په واسطه تحلیل سوي دي چې هره ستونزه د پورتني جدول په ترتیب سره تشریح سوی ده.

د اوبو کموالی او وچکالي

د کندهار د انارو کروندګرو لپاره تر ټولو اساسي ستونزه د اوبو کموالی او وچکالي ده چې تقریباً 51.8 سلنه کروندګر ورسره لاس او ګریوان وه چې د باران او واورو کمښت او د ځمکې لاندې اوبو ټیټوالي له امله رامنځته سوې، دا حالت د بڼونو خړوبول محدودوي او په پایله کې د انارو د حاصل کمښت، د مېوې د کیفیت ټیټوالی او د تولید دوام منفي اغېزمن کوي، چې د عصري اوبه خور سیستمونو نشتون دا ستونزه نوره هم زیاتوي.

د ناروغيو او افتونو زياتوالی

د څېړنې د معلوماتو له مخې، په کندهار کې د انارو د کروندگرو دوهمه ستونزه د انارو په بڼونو کې د ناروغيو او آفتونو زياتوالی دی چې تقريباً 51.8 سلنه کروندگر ورسره لاس او گريوان وه چې د عمده ناروغې يې (د مېوې خوړونکی مچ، ميوې چاودل، ميوې سوځيدنه، شفته او ورستيدنه) چې د نومورو ناروغيو اړوند د کروندگرو تخنيکي پوهه محدوده ده او د نباتاتو د ساتنې خدمات هم ضعيف دي چې په نتيجه کې نومورې ناروغې د انارو پوست ته زيان رسوي او د نباتاتو د ساتنې کمزوري خدمات يې مهم لاملونه دي. دا ستونزې د مېوې کيفيت او کميت ته زيان رسوي، د محصول ارزښت راټيټوي او د صادراتو له نړيوالو معيارونو سره يې مطابقت کموي.

د مصارفو زياتوالی

د څېړنې د ارقامو پر بنسټ په کندهار کې د انارو د کروندگرو او سوداگرو درېيمه ستونزه د مصارفو زياتوالی يعني لوړ توليدي لگښتونه دي چې تقريباً 45 سلنه کروندگر ورسره لاس او گريوان وه، چې د سرې، درملو، وسايلو، مزدورۍ او اوبو لگښتونو د زياتوالي له امله رامنځته سوي. دا حالت د کروندگرو عايداتو ته په کتو دروند بار دی، د توليد پراختيا او د عصري تکنالوژي کارول محدودوي او په پايله کې نومورې حالت کروندگر او سوداگر له پانگونې نه زړه توري کوي او د پانگونې کچه راکموي.

د انارو د صادراتو خنډونه

د څېړنې د ارقامو له مخې، په کندهار کې د انارو د صادراتو پر وړاندې خنډونه څلورمه ستونزه ده چې تقريباً 45 سلنه کروندگر او سوداگر ورسره لاس او گريوان وه، چې سره له نړيوال شهرت، د ټرانزيټ اوږدې لارې، د سرحدونو ترڼ کېدل، لوړ گمرکي لگښتونه، د معياري بسته‌بندۍ نشتون او سياسي ناپايداري يې عمده عوامل دي. سربېره پر دې، د بانکي نظام محدوديتونه، د ويزو او تجارتي اسنادو ستونزې د صادراتو بهير نور هم پيچلی کوي، چې په پايله کې د انارو پر وخت نړيوالو بازارونو ته نه رسېږي او د سيالۍ وړتيا يې کمېږي.

د سرمايې کموالی

د څېړنې د پايلو له مخې، په کندهار کې د انارو د کروندگرو او سوداگرو پنځمه ستونزه د سرمايې کموالی دی چې تقريباً 43.7 سلنه کروندگر او سوداگر ورسره لاس او گريوان وه، چې د پورونو محدود لاسرسي او د بانکي سيستم سخت شرايط يې اصلي لاملونه دي. دا حالت د توليد پراختيا، عصري کېدو او په تکنالوژي، پروسيس او ذخيره کولو کې د پانگونې مخه نيسي.

د خرڅلاو مارکیټونو کموالی

د څېړنې د ارقامو پر بنسټ په کندهار کې د انارو د کروندګرو او سوداګرو شپږمه ستونزه د خرڅلاو د مارکیټونو کموالی وو چې تقریباً 40 سلنه کروندګر او سوداګر ورسره لاس او ګریوان وه، دا چې د انارو لپاره موجوده داخلي مارکیټونه کافي نه دي، د کندهار په کچه یواځې محدود مارکېټونه شته او په نورو ولایتونو کې د مارکېټونو کموالی ددې لامل شوی چې کروندګر انار یواځې د منځګړو په وسیله وپلوري، نړیوالو مارکېټونو ته د مستقیم لاسرسي نشتوالی د دې لامل سوې چې کروندګر او سوداګر په واقعي ګټه ونه رسېږي.

د تخنیکي لارښوونو کموالی

د څېړنې د ارقامو پر بنسټ په کندهار کې د انارو د کروندګرو او سوداګرو اوومه ستونزه د تخنیکي لارښوونو کموالی وو چې تقریباً 36.8 سلنه کروندګر او سوداګر ورسره لاس او ګریوان وه، دا چې کروندګر د عصري کرنې په برخه کې کافي پوهاوی نه لري د کرنې د متخصصینو او روزنیزو پروګرامونو نشتوالی، د ناروغیو پر وړاندې د مبارزې سمه لارښوونه نه ورکول او د اصلاح شوو تخمونو نه پېژندنه هغه ستونزې دي چې د تخنیکي لارښوونو د کموالي له امله رامنځته سوي دي.

د ارزښت د اضافه کولو موادو کموالی

د څېړنې د ارقامو پر بنسټ په کندهار کې د انارو د کروندګرو او سوداګرو اتمه ستونزه د ارزښت د اضافه کولو موادو کموالی وو چې تقریباً 33.1 سلنه کروندګر او سوداګر ورسره لاس او ګریوان وه، دا چې په نړیواله کچه میوې هغه وخت لوړه بیه لري چې ارزښت یې زیات شوي وي لکه: معیاري بسته بندي، د جوس تولید، د وچو انارو جوړول او د نشترو یا نورو پروسیس سویو محصولاتو تولید. په کندهار کې د دې موادو او وسایلو نشتوالی ددې لامل شوی چې انار یواځې په خام شکل وپلورل سي او کروندګر د زیاتې ګټې له فرصت څخه محروم پاتې سي.

د پروسیس د فابریکو نه شتون

د څېړنې د ارقامو پر بنسټ په کندهار کې د انارو د کروندګرو او سوداګرو نهمه ستونزه د پروسیس د فابریکو نه شتون وو چې تقریباً 25 سلنه کروندګر او سوداګر ورسره لاس او ګریوان وه، دا چې په کندهار کې د انارو د پروسیس صنعتي فابریکې کمي دي چې د نوموړو فابریکو د کموالي له امله کروندګر اړ دي خپل حاصل یواځې د تازه میوې په ډول وپلوري. که فابریکې موجودې وای، نو د انارو جوس، مربا، سرکه، وچ انار او نور محصولات به ترې تولیدېدلای، چې

نه يواځي به يې د صادراتو کچه لوړه سوې واى بلکې د کروندگرو عايدات به هم زيات سوي واى.

د کافي ساتنځايونو نه شتون

د څېړني د ارقامو پر بنسټ په کندهار کي د انارو د کروندگرو او سوداگرو لسمه ستونزه د کافي ساتنځايونو نه شتون وو چې تقريباً 21.2 سلنه کروندگر او سوداگر ورسره لاس او گريوان وه چې له امله يې انار پر وخت په ټيټه بيه پلورل کېږي او يا هم ضايع کېږي. دا ستونزه د محصول د ارزښت په ساتنه او مناسب وخت بازار ته د وړاندې کولو مخه نيسي. د کندهار د انارو د موجوده ستونزو په پايله کې دا معلومه سول چې د کندهار د انارو د کروندگرو او سوداگرو ستونزې په درې کټگوريو وېشل کېداى سي چې عبارت دي له: توليدي ستونزې (اوبه، ناروغي، لگښتونه، تخنيکي لارښوونې)، د بازارموندنې ستونزې (مارکېټ، صادرات، ارزښت زياتونه، پروسيس) او اداري/پانگيزې ستونزې (سرمايه او ساتنځايونه).

د انارو د کروندگرو او سوداگرو فرصتونه

سره له دې چې د کندهار د انارو تولید له گڼو ستونزو او محدوديتونو سره مخ دي، خو د دې ولايت ځانگړې اقليم، حاصلخيزه ځمکه او د انارو نړيوال شهرت دا سيمه د انارو د تولید لپاره له گڼو اقتصادي او تجارتي فرصتونو برخمنه کړې ده د دغو فرصتونو ارزونه کولاى سي د تولید د زياتوالي، کيفيت لوړوالي او بازارموندنې د پراختيا زمينه مساعده کړي او د يادو فرصتونو څخه اغيزمنه گټه اخيستل کولاى سي د انارو د تولید کيفيت لوړ کړي، د کروندگرو عايد زيات کړي، صادرات پراخ کړي او د کندهار اقتصاد ته مثبته وده ورکړي. پاليسي جوړونکي، خصوصي سکتور او نړيوالې اداري بايد په گډه دا فرصتونه په فعاله ستراتيژۍ بدله کړي چې نوموړي عمده فرصتونه په لاندې ډول دي:

اقليمي او طبيعي فرصتونه

- ***مناسبه هوا او خاوره:***

کندهار د انارو د طبيعي ودې لپاره مناسبه وچه هوا، گرم دوبى، معتدله ژمى او شگلنه خاوره لري چې د انارو د ښه کيفيت، خوړوالي او ښايسته رنگ سبب کېږي دا شرايط کندهار د انارو د تولید لپاره يو ځانگړى جغرافيايي برترى ورکوي.

- ***د عضوي کرنې ظرفیت:***

د کیمیاوي موادو د محدود استعمال له امله د کندهار انار په عضوي محصولاتو کې راځي دا موضوع نړیوال بازارونو ته د صادراتو لپاره یوه ستر تجارتي موقع برابروي ځکه عضوي خوراکي موادو ته تقاضا زیاته سوې ده.

تخنیکي او تولیدي فرصتونه

- ***د عصري کرنیزو تخنیکونو تطبیق:***

د قطرې خړوبولو سیستم، د اصلاح سویو نیالګیو کارول، د حاصل مدیریت عصري وسایل او د آفت ضد درملو معیاري استعمال کولای سي د تولید کچه لوړه او کیفیت ښه کړي.

- ***د سړو خونو (Cold Storage) پانګونې امکانات:***

په کندهار کې د سړې خونې جوړول نه یواځې د انارو د خرابېدو مخنیوی کوي بلکې دا کروندګرو ته فرصت ورکوي چې حاصل د بازار مناسب وخت کې وپلوري او لوړه ګټه تر لاسه کړي.

اقتصادي او سوداګریزه فرصتونه

- ***د نړیوالو بازارونو زیاتوالی:***

په نړۍ کې د افغان انارو تقاضا په پراخېدو ده په ځانګړي ډول په هند، آماراتو، اروپا او روسیه کې د (Afghanistan Pomegranates Products) تر نوم لاندې براند جوړول، معیاري بسته‌بندي، او نړیوالو معیارونو ته تطابق کولای سي دا بازارونه لا پراخ کړي.

- ***د پروسیس امکانات:***

د انارو د جوس، سرکې، انار دانې، پوستکي استخراج یا د وچو تخمونو تولید له لارې د پروسیس صنعت جوړول د ارزښت زیاتونې (Value addition) لپاره ستر فرصت دی دا به د انارو لپاره د نوې بازارونو او اضافي عاید لامل سي.

ټولنیز او بشري فرصتونه

- ***د کروندګرو د روزنې امکانات:***

په وروستیو کلونو کې د کرنیزو خدماتو د پراختیا لپاره نوې پروژې پیل شوې دا کروندګرو ته فرصت برابروي چې د حاصلاتو ښه مدیریت، آفتونو کنټرول او مارکیټ سره وصل کړي چې په نتیجه کې مهارتونه ترلاسه کړي.

- ***د کوپراتيفونو او اتحاديو جوړېدل:***

د انارو توليد کوونکي کولای سي د کرنيزو اتحاديو له لارې يوځای سي، محصولات په گډه بازار ته وړاندې کړي، د قيمتونو د کنټرول، معياري کول او واردونکو سره مستقيمې معاملې وکړي.

نړيوالې همکاری او پالیسي فرصتونه

- ***د صادراتو د ودې لپاره پالیسي ملاتړ:***

د افغانستان د کرنې، صنعت او سوداگری وزارتونو د صادراتو ملاتړ ته ژمن دي. د تعرفو آسانتيا، د صادراتي سرټيفيکيټونو برابرول او د واحدې کړکۍ سيستم معرفي کول کولای سي د انارو صادرات چټک کړي.

- ***د نړيوالو موسيسو همکاری:***

د FAO (Food and Agriculture Organization)، UNDP (United Nation Develipment Program)، (United States Agency for International USAID Development) او نورو نړيوالو ادارو له خوا د کرنې په برخه کې تخنيکي او مالي همکاری شته چې د انارو توليد پراختيا لپاره مهم فرصتونه برابروي.

ټرانسپورټي او سيمه ييز فرصتونه

- ***د سيمه‌ييزو مارکېټونو نژدېوالی:***

کندهار له پاکستان، هند، ايران او خليجي هيوادونو سره ښه ټرانسپورټي اړيکي لري دا د انارو د صادراتو لپاره ستره جغرافيايي موقع ګڼل کېږي.

- ***د هوايي دهليزونو شتون:***

د افغان محصولاتو لپاره هوايي دهليزونه لکه: د کابل – ډهلي او کندهار – دوبی مسيرونه انارو ته د لوړ ارزښت لرونکي بازارونو ته د ژر رسېدو فرصت برابروي.

مناقشه

د څېړنې پايلې ښيې چې د انارو توليد د کندهار د کرنيز اقتصاد يوه مهمه برخه جوړوي، خو له بده مرغه دغه توليد د ګڼ شمېر محدوديتونو سره مخ دی چې د توليد کمښت، کيفيتي ستونزې او اقتصادي زيانونه يې د يادولو وړ دي. نوموړي محدودېتونه په طبيعي، توليدي، اقتصادي او صادراتي برخو کې خلاصه کيږي، ياد سوي محدودېتونه د انارو د توليد ظرفيت، کيفيت او صادراتي ارزښت کموي. چې په دې برخه کې د Azimi & Ragashtai, (2023) د څېړنې پايلې ښيې چې د کندهار انار نه يواځې په داخلي بازارونو کې خوښيږي بلکې نړيوال تقاضا هم لري

خو د بڼونو ناسم مدیریت، د لوړ کیفیت ورایټیو نیالګي او کرنیزو وسایلو کمښت، د آفتونو پراخوالي، تخنیکي او مالي مرستو نشتوالي له امله د انارو کیفیت او کمیت د کمښت له ګوابښ سره مخ دی او همدارنګه د کروندګرو لویه ستونزه د اوبو کمښت او وچکالي ده په دوهم قدم کې کمه سرمایه یا هم د مالي ملاتړ نشتون ددې لامل سوې چې کروندګر خپل انار په ارزانه بیه وپلوري، آفتونه، ناروغۍ، د دولت د ملاتړ نشتون، د مناسب مارکیټ نشتون، د زیربناو نشتون، د ټرانسپورټ لوړ لګښت، د کیفیت د موادو نشتوالی (ماشینونه، افت وژونکي، سرې) او د تخنیکي لارښوونو نشتون یې مهمې ستونزې دي. همدارنګه د Finetto (2011) د څېړنې له مخې چې پایلې ښیي افغانستان د انارو د تولید مهم هیواد دی او کندهار یې د لوړ کیفیت له امله تر ټولو مشهور دی، خو د بڼونو ساحه په ځینو کلونو کې کمه سوې ده. سره له دې چې نړیواله تقاضا زیاته ده، د کروندګرو د تخنیکي پوهې کمښت او د کرنیزو کړنو غیر منظم تطبیق د تولید پر کچه منفي اغېز لري، نو اړتیا ده چې د تولید او حاصلاتو د زیاتوالي لپاره اصلاح سوي کرنیز میتودونه او ښه مدیریت عملي سي تر څو د صادراتو او عاید کچه لوړه سي. همدارنګه د Kulkarni & Gaikwad (2019) څېړنې پایلې ښیي چې د انارو کرنه یو اقتصادي ارزښت لرونکی او ګټوره سوداګري ده چې بزګرانو ته لوړ عاید برابروي، خو سره له دې د تولید په بهیر کې د لګښتونو زیاتوالی، د ماهرو کارګرو کمښت او د تخنیکي پوهې نشتوالی مهمې ستونزې دي، نو ځکه اړتیا ده چې د دې سکتور د پیاوړتیا لپاره لا زیاته پاملرنه او ملاتړ وسي.

د څېړونکي په اند، د نوموړي څېړنې ځانګړتیا دا ده چې د کندهار د انارو د ارزښت کړۍ په چوکاټ کې یې د تولیدي، اقتصادي، زیربنایي، سیاسي او صادراتي محدودیتونو هر اړخیز تحلیل وړاندې کړی دی. دغه موندنې ثابتوي چې د انارو د تولید د دوامدارې ودې لپاره یواځې د تولید زیاتوالی بسنه نه کوي، بلکې د اوبو مدیریت، عصري کرنیزې کړنې، مالي ملاتړ، زیربناوو پراختیا او د بازارموندنې سیستم پیاوړتیا ته هم جدي اړتیا سته.

پایله

د څېړنې پایلې ښیي چې انار د ارغنداب، ارغستان او ډنډ ولسوالیو له مهمو او ارزښتناکو کرنیزو محصولاتو څخه دي، او د ګډونوالو 95 سلنه یې کروندګر وو. کروندګرو د خپلې ځمکې ډېره برخه (په اوسط ډول 62.2 سلنه یا 7.63 جریبه) د انارو بڼونو ته ځانګړې کړې وه. پایلې ځرګندوي چې په نوموړو ولسوالیو کې انار د کمیت او کیفیت له پلوه د سیمې لومړې مقام لري او هرې کورنۍ په اوسط ډول د تولیدي فصل پر مهال 28.83 ټنه انار ترلاسه کړي دي.

د څېړنې پايلې ښيي چې د انارو تولید د کندهار د کرنيز اقتصاد يوه مهمه برخه جوړوي، خو له بده مرغه دغه تولید د گڼ شمېر محدوديتونو سره مخ دي چې د تولید کمښت، کيفيتي ستونزي او اقتصادي زيانونه يې د يادولو وړ دي. په کندهار کي د انارو د کروندگرو او سوداگرو عمده ستونزې او محدويتونه په طبيعي، تخنيکي، توليدي، اقتصادي، زيربنايي، سياسي او صادراتي خلاصه کيږي چې له جملې څخه يې د اوبو کموالی او وچکالي، د ناروغيو او افتونو زياتوالی د مصارفو زياتوالی، د انارو د صادراتو خنډونه، د سرمايې کموالی، د خرڅلاو مارکيټونو کموالی، د تخنيکي لارښوونو کموالی، د ارزښت د اضافه کولو موادو کموالی، د پروسيس د فابريکو نه شتون او د کافي ساتنځايونو نه شتون يې د يادولو وړ دي.

سره له دې چې د کندهار د انارو تولید له بېلابېلو ستونزو او محدوديتونو سره مخ دی، خو د مناسب اقليم، حاصلخيزې ځمکې، عضوي تولید ظرفيت، د پروسيس او سړو خونو امکاناتو، د کوپراتيفونو او اتحاديو شتون، د صادراتو ملاتړ کوونکو پاليسيو، د نړيوالو ادارو همکاری، سيمه‌ييزو بازارونو ته نږدېوالي، هوايي دهليزونو او نړيوال شهرت له امله د پراخو اقتصادي او سوداگريزو فرصتونو لرونکی دی. د دغو فرصتونو اغېزمنه گټه اخيستنه د تولید او کيفيت د لوړوالي، د کروندگرو د عايد زياتوالي، د صادراتو پراختيا او د کندهار د اقتصاد د ودې سبب کېدای سي. څېړنه وړاندیز کوي چې د اوبو د مديريت ښه والی، د سړو خونو جوړول، بازارونو ته د مستقيم لاسرسي رامنځته کول او کروندگرو ته د عصري روزنيزو او مالي خدمتونو برابرول بايد د دولت، خصوصي سکتور او نړيوالو ادارو په گډه همکاری عملي سي.

سپارښتنې

د نوموړي څېړني د پايلو په اساس په کندهار کي د انارو د کروندگرو او سوداگرو د موجوده ستونزو او محدوديتونو د له‌منځه وړلو لپاره لاندې ده چې دولت، خصوصي سکتور او نړيوالې ادارې په لاندي برخو کي همکاري وکړي.

1. د اوبو د سرچينو مديريت، د ناروغيو او آفتونو کنټرول
2. د توليدي لگښتونو کموالی، د صادراتو اسانتيا او د پانگې برابرول
3. د کرنيزو پاليسيو او د خرڅلاو د بازارونو پراختيا
4. د تخنيکي لارښوونو زياتوالی او د ارزښت زياتونې امکانات
5. د پروسيس د فابريکو او د ساتنځايونو جوړول

اخځليکونه

Azimi, S., & Ragashtai, A. R. (2023). Problems in supply chain of pomegranate (Punica granatum) in Arghandab District, Kandahar Province, Afghanistan.

International Journal of Advances in Agricultural Science & Technology, 10(1), 1–5.
https://ijaast.com/issues/Problems-in-supply-chain-of-pomegranate.pdf
Bina. (2023). Kandahar Pomegranate Exports Pull In More Than $48 Mln This Year. Freshplaza Latin America.
Brown, S. M. (2008). The Impact Of Local Markets. American Journal Of Agricultural Economics, 1296-1302.
Finetto, G. A. (2011). Pomegranate industry in Afghanistan: Opportunities and constraints. Acta Horticulturae, 890, 45–53.
https://doi.org/10.17660/ActaHortic.2011.890.4
Glozer, L. F., & Ferguson, L. (2008). Pomegranate production in Afghanistan. Davis, CA: University of California Regents, 32 pp.
https://ucanr.edu/sites/default/files/19305.pdf
Kulkarni, A. T., & Gaikwad, R. K. (2019). Economics of production and constraints in pomegranate cultivation in Vidarbha region of Maharashtra. Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry, 8(3), 2153–2159.
https://www.phytojournal.com/archives/2019/vol8issue2/PartAJ/8-1-372-586.pdf
Nikmal. (2019). Supply Chain Analysis Of Pomegranates In Kandahar, Afghanistan. journal of Pant University of Agriculture and Technology, pantnagar India, 2-20.
World Bank. (2018). Agricultural market systems development.
https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/181051521352933027
Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis (2nd ed., pp. 201–202). New York: Harper and Row.
https://archive.org/details/statisticsintrod

An analysis of the Challenges Facing Pomegranate Farmers and Traders in Kandahar

Shuja Mohammad Kakar[1*], Asadullah Sadat[2], Abdul Hadi Wasil[2]
[1]Department of Agricultural Marketing, Faculty of Agricultural Economics and Extension, Afghanistan National Agricultural Sciences and Technology University, Kandahar, Afghanistan
[2]Department of Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Economics and Extension, Afghanistan National Agricultural Sciences and Technology University, Kandahar, Afghanistan
[*]Corresponding Author Email Address: shujhakakar5@gmail.com

Abstract

This study was conducted to analyze the challenges faced by pomegranate farmers and traders in Kandahar Province. The primary objective of the research was to identify the major constraints and opportunities in the production and marketing of pomegranates. The study was carried out in three agricultural districts of Kandahar Province. Primary data were collected through questionnaires, while secondary data were obtained from reliable scientific sources. The sample size was determined using Yamane's formula, and descriptive statistical analyses were conducted accordingly. The findings indicate that the average yield of pomegranates is approximately 12.5 tons per jerib. Although pomegranate production constitutes an important component of Kandahar's agricultural economy, it faces numerous constraints that lead to reduced productivity, quality-related problems, and economic losses. The major challenges are concentrated in the natural, technical, economic, and infrastructural sectors. These include water scarcity and drought, the increasing prevalence of pests and diseases, rising production costs, barriers to pomegranate exports, limited access to capital, inadequate marketing opportunities, insufficient technical guidance and extension services, a lack of value-added facilities, the absence of processing factories, and insufficient storage facilities. Despite these challenges, Kandahar's unique climate, fertile land, and the international reputation of its pomegranates provide substantial production and commercial opportunities. Assessing and

utilizing these opportunities can facilitate increased production, improved product quality, and enhanced marketing development. Effective exploitation of these opportunities can improve the quality of pomegranate production, increase farmers' incomes, expand exports, and contribute positively to the economic growth of Kandahar Province.

Keywords: Agricultural marketing, Agricultural production, Farmers, Marketing constraints, Production challenges, Pomegranate value, Traders